

3. Eksik Bırakma

Eksik bırakma çevresel düzenlemesi, belirli bir eylemin/etkinliğin tamamlanabilmesi için gereken materyallerin bir kısmının verilmemesi ile eylemin/etkinliğin bazı basamaklarının atlanması şeklinde gerçekleştirilmektedir. Çocuğun tabağına çorba koymak ve kaşık vermeyi unutmuş gibi yapmak, diş fırçalaması için diş fırçası vermek ve diş macununu vermeyi unutmuş gibi yapmak, etkinlik için kâğıt vermek ve kalem vermeyi unutmuş gibi yapmak, serbest oyunda araba yolunu vermek ve arabaları unutmuş gibi yapmak **“eksik bırakma”** çevresel düzenlemesine verilebilecek örneklerdendir. Böylece çocuktan yetişkinle iletişime geçerek eksik olan materyali yetişkinden talep etmesi beklenir. Daha açık bir ifadeyle, yaratılan bu durumlarda çocuk eylemini/etkinliğini tamamlayabilmek için eksik bırakılan malzemelere ihtiyaç duyacak ve bu malzemeleri yetişkinden talep etmek için girişimde bulunabilecektir. Diğer çevresel düzenlemelerde olduğu gibi bu çevresel düzenlemede de yetişkin, çocuğun başta sosyal ve iletişim becerileri olmak üzere tüm gelişim alanlarını daha önce üzerinde durduğumuz çocuğa uygun öğretim stratejileri ve çocuğun gereksinimi olan yardım sunma teknikleri (ipuçları) ile destekler.

Bir sonraki sayfada yer alan tabloyu incelediğimizde; okul öncesi eğitim sınıflarında gün içerisinde gerçekleştirilen pek çok rutin, etkinlik ve geçişin belli başlı basamakları ya da araç-gereçleri içerdiğini görmekteyiz. Çocuklar belli bir zaman sonra bu rutin, etkinlik ve geçişlere aşına hale gelmektedirler. Eksik bırakma çevresel düzenlemesi işte bu tanıdık olan durumların sabote edilmesine odaklanmaktadır. Rutinler, etkinlikler ve geçişler sırasında çocuğun tanıdık olduğu bazı basamakların atlanması ya da eksik bırakılması çocuğa pek çok beceriyi (motor, bilişsel, sosyal, iletişim gibi) doğal bir şekilde öğretmek için fırsatlar sunmaktadır.

A M A Ç

İsteklerini ifade etme

KAHVATI

- Çocuğa tabağı ya da kaşığı vermeme/unutmuş gibi yapma
- Çocuğa tabak verip yemeği tabağa koymama/unutmuş gibi yapma
- Çocuğa yemek verme ancak ieeği vermeme/unutmuş gibi yapma
- Çocuğun bardağına çay doldurup çay kaşığı ya da şekeri vermeme/unutmuş gibi yapma

SANAT

- Çocuğa oyun hamuru verip araç-gereçlerini vermeme/unutmuş gibi yapma
- Çocuğa boya kalemi verip kâğıt vermeme/unutmuş gibi yapma

TUVALET RUTİNİ

- Ellerini yıkadıktan sonra çocuğa kâğıt havlu vermeme/unutmuş gibi yapma

TEMİZLİK RUTİNİ

- Çocuğa diş fırçası verip diş macununu vermeme/unutmuş gibi yapma

Başka bir örnek ile

açıklayalım...

.....

Merve Öğretmen'in Otizm Spektrum Bozukluğu olan Ahmet adında bir öğrencisi vardır. Ahmet, etkileşim başlatma ve sürdürmede sınırlılıklar yaşamaktadır. Merve öğretmen, Ahmet'in kendisiyle göz kontağı kurarak etkileşim başlatmasını hedeflemektedir. Bu amacı gerçekleştirmek için Ahmet'in gün içerisinde sınıfta hangi etkinlik, rutin ve geçişlerde yer alabileceğini önceden düşünmekte, bu etkinlik, rutin ve geçişlerin hangi basamaklarını atlaması gerektiğini planlamaktadır. Buna göre, Merve Öğretmen sanat etkinliği sırasında masadaki öğrencilere tek tek boyama kâğıtlarını verir ama Ahmet'e vermez, Ahmet'i atlar ve Ahmet'in Merve Öğretmen ile göz kontağı kurmasını bekler. Ahmet, kendisinde boyama kâğıdı olmadığını fark edip, Merve Öğretmene baktığı an Merve Öğretmen **"Aferin sana Ahmet, ne güzel baktın bana."** diyerek onun etkileşim başlatma davranışını pekiştirir ve **"Bu da senin boyama kâğıdın."** diyerek boyama kâğıdını Ahmet'e verir. Eğer Ahmet boyama kâğıdının olmadığını fark etmezse veya fark etmiyormuş gibi davranırsa, Merve Öğretmen şaşırılmış bir konuşma tarzı ile **"Aaaaa... Çocuklar kimin boyama kâğıdı yok! Ahmet!... Ahmet'in değil mi?"** diyerek Ahmet'in dikkatini çekmeye ve kendisi ile göz kontağı kurmasına fırsat yaratır. Göz kontağı kurulunca da **"Aferin sana Ahmet, ne güzel baktın bana."** diyerek onun etkileşim başlatma davranışını pekiştirir ve **"Bu da senin boyama kâğıdın."** diyerek boyama kâğıdını Ahmet'e verir.

Merve öğretmen, eksik bırakma çevresel düzenlemesini ve öğretim sürecini; beslenme anında tabak, bardak vb. dağıtırken bazı mutfak araç-gereçlerini dağıtmayarak, yiyecekleri dağıtıp içecekleri dağıtmayarak, serbest oyun sırasında oyuna uygun araç-gereçleri dağıtırken bazı araç-gereçleri dağıtmayarak, el yıkama sırasında sabun verip musluğu kapatarak suyu vermeyerek, oyun bahçesinde salıncağa Ahmet'i oturtup sallamayı başlatmayarak uygulamaya devam eder. Böylece gün içerisinde Ahmet'in yetişkinle göz kontağı kurarak etkileşim başlatma davranışını sergilemesi için pek çok fırsat yaratır.

Ahmet, Otizm Spektrum Bozukluğu olan bir öğrencidir. Ahmet, göz kontağı kurmada ve etkileşim başlatma becerilerinde sınırlılık yaşamaktadır. Merve öğretmen, öğrencisi Ahmet'in kendisiyle göz kontağı kurarak etkileşim başlatmasını amaçlamıştır.

Herkesin boyama
kalemı var değil mi?
Kimin boyama kalemı
yok?

(3-5 sn. bekler.)

Aferinnnn Ahmet..
Bana çok güzel baktın.
Al bakalım
kalemını.

Bora, Down Sendromlu bir öğrencidir. Bora tek sözcük düzeyinde iletişim kurmakta, ancak isteklerini belirtmek için uygun sözcükleri seçmede ve kullanmada sınırlılık yaşamaktadır. Bora'nın öğretmeni Bora'nın sınırlılık yaşadığı bu becerileri desteklemek için sınıf ortamında bir takım çevresel düzenlemeler yapmaktadır.

Aşağıdaki örnekte öğretmen beslenme saatinde çatalı Bora'ya vererek yemek yeme eyleminin bu basamağını eksik bırakmış ve öğrencinin istekte bulunması için ona fırsat sağlamıştır.

1. Hadi yemeğini ye...
(3-5 sn. bekler.)

5. Çatal ver.
(Model olur.)

3. Ne istiyorsun?
(Talep etme-model
olma stratejisi)

2. Öğretmenin yönergesi üzerine Bora yemek yemek için çatalı olmadığını fark edip etrafına bakınmaktadır.

4. Bora, sözel bir ifade olmaksızın eliyle öğretmen tarafından uzağa konulmuş çatalı işaret etmektedir.